

Marco Verloop

Ronald Hiel

Irene te Dam

Sjaak Remmerswaal

12

Mark Geerts

Gerben Dijksterhuis

Mariska de Kleijne

Arnoud Leerling

FORUM CIRCULAIR ONDERNEMEN

'ZOEK ELKAAR OP'

In het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050' schetst het kabinet de ambitie van een duurzaam gedreven, volledig circulaire economie. Steeds meer ondernemers pakken de handschoen op. Ook in de FoodValley regio zijn er legio mooie voorbeelden van ambitieuze bedrijven die de principes achter de circulaire economie hebben omarmd. Het lijkt alsof alle neuzen dezelfde kant op staan. Maar is dat ook zo? Vallei Business organiseerde een forum rondom dit thema.

DEELNEMERS FORUM

Voorzitter: Arnoud Leerling

Marco Verloop, wethouder Veenendaal en portefeuillehouder Circulair Ondernemen voor de Regio FoodValley

Mariska de Kleijne, directievoorzitter Rabobank Vallei en Rijn

Gerben Dijksterhuis, food en innovation manager Rabobank Vallei en Rijn

Irene ten Dam, programmamanager groene economie Economic Board Utrecht

Ronald Hiel, manager Sustainability Schuttelaar&Partners, Wageningen

Mark Geerts, directeur Paperfoam, Barneveld

Sjaak Remmerswaal, directeur Bronswerk Heat Transfer, Nijkerk

Diverse benamingen voor circulair ondernemen hebben de afgelopen jaren de revue gepasseerd. Ronald Hiel, manager Sustainability bij Schuttelaar&Partners, steekt van wal door te stellen dat het woord kringloop beter de lading dekt dan circulair ondernemen. "Wanneer je naar de agrofoodsector kijkt, staat deze branche voor enorme uitdagingen. Er komen steeds meer mensen op de wereld en zij moeten allemaal van voedsel worden voorzien. De kringloop moet hersteld worden, want deze gaat op een aantal punten niet meer goed rond. Bij agrofood heb je het over natuurlijke processen en levend materiaal. Daardoor snappen mensen in deze sector het woord kringloop beter dan de term circulaire economie. Eigenlijk zou iedere sector zijn eigen terminologie moeten hebben voor circulair ondernemen, zodat iedereen het begrijpt."

KARTREKKER

Rabobank Vallei en Rijn is als initiatiefnemer van de Circular Economy Challenge kartrekker in de regio FoodValley als het op circulair ondernemen aankomt. Gerben Dijksterhuis, food en innovation manager bij Rabobank Vallei en Rijn: "Twintig regionale bedrijven gaan met ondersteuning van de Rabobank, KMPG en MVO NL een jaar lang op zoek naar mogelijkheden om hun bedrijf meer circulair

te maken. Dat gebeurt aan de hand van bijvoorbeeld inspiratiesessies. Ook worden er rest- en afvalstromen in kaart gebracht. Na een jaar pitchten de deelnemende bedrijven hun idee en beslisten ze hoe ze hun bedrijf meer circulair gaan maken."

'HET IS PRACHTIG WANNEER JE ALS BEDRIJF KUNT LATEN ZIEN AAN JE KLANTEN, LEVERANCIERS EN MEDEWERKERS DAT JE GOEDE DINGEN DOET'

"Ondernemers moeten elkaar vinden in de kansen die er zijn op het gebied van circulaire economie binnen FoodValley", voegt Mariska de Kleijne, directievoorzitter van Rabobank Vallei en Rijn, toe. "Het is ontzettend waardevol om hierover met andere bedrijven aan tafel te zitten. Juist met bedrijven uit totaal andere branches. Dat dit inspirerend kan werken bewijst een bedrijf als Interface uit Scherpenzeel. Afgedankte visnetten uit India en de Filippijnen worden verwerkt in tapijttegels. Hergebruik centraal stellen omdat grondstoffen steeds schaarser worden is voor dit bedrijf vanzelfsprekend." Circulair ondernemen gaat meestal over de effecten op het milieu, maar bij Interface reikt dit

volgens Mariska de Kleijne veel verder. "Bij dit bedrijf zit duurzaamheid in het DNA van iedere medewerker. Iedereen denkt hier mee hoe het nog beter kan. Hierdoor straalt het bedrijf iets positiefs uit."

TOT DE VERBEELDING SPREKEN

"Het is prachtig wanneer je als bedrijf kunt laten zien aan je klanten, leveranciers en medewerkers dat je goede dingen doet", redeneert Mark Geerts, directeur van Paperfoam. "Dat wij zulke uitstekende technische medewerkers kunnen krijgen, heeft er mede mee te maken dat wij duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan. Dit spreekt bij veel mensen tot de verbeelding."

Dat Paperfoam duurzaamheid hoog op de agenda heeft staan, is niet zomaar een loze belofte. Paperfoam is een innovatief verpakkingsbedrijf dat gespecialiseerd is in bio-based verpakkingen. Naast diverse verpakkingen voor elektronica, cosmetica en medische toepassingen, maakt het bedrijf ook de bekende Rondeel-ei verpakkingen. Na gebruik van de Rondeel eieren kan de verpakking gerecycled worden met oud-papier of gecomposteerd worden. Dit zorgt onder andere voor een lagere Co₂ uitstoot.

"Om een transitie te maken van een lineaire naar een circulaire economie, moeten producten herontworpen worden en grond

stofstromen zo hoogwaardig mogelijk in de kringloop worden teruggebracht”, voegt Irene ten Dam, programma manager groene economie van Economic Board Utrecht, toe. Gemeente Utrecht, Amersfoort, de U15, Natuur en Milieufederatie Utrecht, provincie Utrecht, Utrecht Sustainability Institute en Economic Board Utrecht hebben de handen ineen geslagen in het Utrechtse Cirkelregio Programma. De kennisbank van Cirkelregio Utrecht geeft een overzicht van de kansrijke grondstofstromen en van huidige best practices in de regio op dit gebied.”

“Je hebt juist die verhalen nodig van eigenwijze ondernemers die de boel op zijn kop zetten”, stelt Ronald Hiel. “In onze regio zitten enorm veel innovatieve ondernemers. Iedereen is nieuwsgierig naar deze verhalen van ondernemers die succesvol zijn. Hiermee maak je circulair ondernemen concreet en gaan andere ondernemers er zelf ook mee aan de slag.”

Ook binnen de Economic Board Utrecht worden succesvolle verhalen voor het voetlicht van de ondernemer gebracht. “Een tijdje terug hebben wij interviews gehouden met enkele bedrijven die zich richten op circulaire bouw- en demontageprojecten”, licht Irene ten Dam toe. “Wat gaat goed? ‘Waarom vindt je deze manier van ondernemen zo gaaf?’, waren enkele vragen die aan bod kwamen. Vervolgens hebben we deze verhalen overal in de regio verspreid.”

‘BELANGRIJK IS DAT WE MEER KENNIS, ERVARINGEN, SUCCESSEN, MAAR OOK MISLUKKINGEN MET ELKAAR GAAN DELEN’

EEN GOED VERHAAL BEKLIJFT LANGER

“Tony Chocolonely is ook een goed voorbeeld van een verhaal dat blijft hangen”, zegt Mariska de Kleijne. “Ooit heb ik een spreker van deze fabrikant uitgenodigd voor een presentatie. Het verhaal van de slaafvrije chocolade kwam enorm bij mij binnen. Wanneer ik nu een chocoladereep koop, kies ik voortaan voor dit merk, ondanks dat het iets duurder is. Een goed verhaal beklijft gewoon langer.” Wethouder Veenendaal en portefeuillehouder Circulair Ondernemen voor de Regio FoodValley Marco Verloop vult aan: “Kees Boot won onlangs de MVO-prijs in Veenendaal. Zijn bedrijf BOOT voert pro-

jecten uit waarbij de milieubelasting laag blijft en wil kansen bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Wat ik hiermee wil zeggen is dat er veel behoefte is aan goede voorbeelden om mensen te overtuigen. Hier in de regio vertellen we deze verhalen te weinig. Succesvolle ondernemers moeten we meer een podium geven.”

De Kleijne: “Zoek elkaar op, is de boodschap die wij aan ondernemers mee willen geven. We moeten kennis met elkaar delen, inspiratiebijeenkomsten organiseren en bezoeken. Ga als ondernemer ook eens naar bijeenkomsten waar ondernemers van buiten jouw dorp of stad komen. Een tijdje terug organiseerden wij een haringparty in Ede en ik merkte dat het toch vooral een Ede’s feestje was. Deze regio moet veel meer onderling verbinding met elkaar zoeken. Wij willen daarbij graag een steuntje in de rug bieden.”

Overheid, onderwijs en ondernemers zouden samen de kar moeten trekken wanneer het op het gemeengoed maken van circulaire economie aankomt, daar zijn de deelnemers van het forum het roerend over eens. “Niet alles is de verantwoordelijkheid van de overheid”, stelt Marco Verloop resoluut. “De meest succesvolle projecten zijn juist die projecten die worden gedragen door vertegenwoordigers uit onderwijs, ondernemers en overheid. Het is een probleem van ons allemaal. De ondernemer moet bovendien de vrijheid behouden om zelf keuzes te maken. Als overheid zijn wij de laatste jaren teveel doorgesloten in zaken bij de overheid neer te leggen die daar niet horen.”

Sjaak Remmerswaal, directeur Bronswerk Heat Transfer, benadrukt: “Iets verplichten is niet de grootste stimulans voor innovatie. De rol van de overheid moet niet overschat worden. We leven in een open economie, dat moeten we voor ogen houden.”

“Ik beaam dat samenwerking in de praktijk tot de beste resultaten leidt”, stelt Mark Geerts.

“Toch hebben we nog een lange weg te gaan. Niet iedereen ziet het nut in van bijvoorbeeld alternatieve materialen voor plastic. Plastic is vaak goedkoper en heeft qua design in de ogen van veel consumenten een mooiere uitstraling dan alternatief materiaal. Voor veel van onze klanten is design nog altijd belangrijker dan het milieu.”

Ook Sjaak Remmerswaal zegt in de praktijk niet altijd iedereen mee te krijgen. “Wij ontwerpen en bouwen apparatuur om gassen en vloeistoffen op te warmen of af te koelen. Daarbij kijken wij graag of we tussenstappen

die energie kosten over kunnen slaan. Veel klanten zijn er echter helemaal niet van gediend wanneer je meedenkt met hun procestechnologie.”

BUSINESSMODEL

Het zichtbaar maken van hoe bedrijven geld kunnen verdienen door duurzaam te ondernemen, is volgens Marco Verloop essentieel bij het aantrekkelijk maken van circulair ondernemen. “Wanneer circulair ondernemen zich niet terugverdient, dan is het niet circulair. Is de investering hoger dan de opbrengst op lange termijn, dan zal de ondernemer huiverig zijn om hieraan te beginnen. Het bedrijfsleven moet een goed businessmodel voor ogen hebben, oftewel een mooie succesformule, dan pas wordt het interessant voor een bedrijf.”

Het kabinet heeft bepaald dat Nederland in 2050 energieneutraal moet zijn. De gemeente Veenendaal heeft daar zelfs 2035 van gemaakt voor haar eigen gemeente. “Ik denk dat we baat hebben bij een goede inventarisatie van wat er hier in de regio rondstroomt”, aldus Marco Verloop. “Wie gebruiken dezelfde grondstoffen en op welke manier kunnen zij samenwerken?” is hierbij een belangrijke vraag die je zou moeten kunnen beantwoorden. In de gemeente Veenendaal zie ik op kleine schaal bedrijven elkaars grondstoffen gebruiken. Oftewel het afval van het ene proces wordt gebruikt als grondstof voor een ander proces. Het ervoor zorgen dat er geen afval meer ontstaat, oftewel het sluiten van de keten, is een mooie uitdaging. Om iedereen van het nut hiervan te overtuigen, hebben we goede pilots nodig.” Mariska de Kleijne haakt hierop in: “Vier jaar geleden waren nog lang niet zoveel bedrijven bezig met circulair ondernemen als nu. Wat ik mee zou willen geven aan ondernemers is dat je niet alles in je eentje kunt veranderen en samen veel meer bereikt. Ook hoef je als ondernemer niet meteen alles groots aan te pakken.”

“Deze regio heeft een enorme innovatiekracht”, zegt Marco Verloop. “Belangrijk is dat we meer kennis, ervaringen, successen, maar ook mislukkingen met elkaar gaan delen. Het begint met kleine stappen. Uiteindelijk moeten we met z’n allen van een lineaire naar circulaire economie. Gelukkig hebben we daar nog even de tijd voor en hoeven we om dat te bereiken niet over één nacht ijs te gaan.”

15

